

РОЗДІЛ 11 МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

УДК 341

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЯХ З ПІДТРИМАННЯ МИРУ І БЕЗПЕКИ

TO THE QUESTION OF LEGAL ADJUSTING OF PARTICIPATION OF UKRAINE IN PEACEKEEPING OPERATIONS

**Берестова І.І.,
студентка ІV курсу**

*Інститут прокуратури та кримінальної юстиції
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

У статті проаналізовано інформацію щодо наявного стану законодавчого врегулювання участі України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки шляхом огляду та аналізу миротворчої діяльності в рамках міжнародного права та діючої нормативно-правової бази України. На основі отриманих результатів зроблено висновки про основні проблеми участі українського контингенту в таких операціях.

Ключові слова: миротворча діяльність ООН, операція з підтримання миру і безпеки, національний контингент.

В статье проанализирована информация относительно существующего положения законодательного урегулирования участия Украины в международных операциях по поддержанию мира и безопасности путем осмотра и анализа миротворческой деятельности в рамках международного права и действующей нормативно-правовой базы Украины. На основе полученных результатов сделаны выводы об основных проблемах участия украинского контингента в таких операциях.

Ключевые слова: миротворческая деятельность ООН, операция по поддержанию мира и безопасности, национальный контингент.

The article is devoted to the present state of legislative settlement of participation of Ukraine in international peacekeeping operations. The author examined and analyzed peacemaking operation activity through a framework of international law and legislation of Ukraine.

It is highlighted a fact that the world is always tries to deal with armed conflicts. The main goal in such situation is to find solution of conflicts and prevent their harmful consequences and United Nations and Ukraine as a participant of this international organization provides peacekeeping operations.

The author analyzed the Charter of United Nation, the Act on Ukraine's participation in international peacekeeping and security operations and examples of practice of this activity. Through the main positive side of such activity for Ukraine author singles out rise of prestige in the international arena, maintenance of collective security in the world.

A conclusion is made about the basic problems of participation of the Ukraine contingent in peacekeeping operations.

Key words: peacemaking activity of the UN, peacekeeping operations, national contingent.

Проблема підтримання миру і безпеки завжди була і залишається однією із найбільш нагальних, які стоять перед людством. Збройні конфлікти, які мають місце у світі, як мирного так і немирного характеру, загрожують світовому порядку і є джерелом нестабільності, не зважаючи на їх локалізацію. Вирішення таких конфліктів та зведення їх шкідливих наслідків до мінімуму є одним із тих завдань, які намагаються вирішувати держави шляхом співробітництва, передусім у рамках Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН). Серед напрямків діяльності ООН у цій сфері є миротворча діяльність, яка здійснюється у т. ч. і за участю відповідних місій.

Україна входить до першої десятки держав за участю в миротворчих місіях, що в свою чергу підвищує її авторитет на міжнародній арені, дає змогу бути причетною до підтримання колективної безпеки у світі, зробити свій внесок у підтримання міжнародного миру. Ця діяльність є пріоритетною для української зовнішньої політики, яка веде до зміцнення зовнішніх гарантій національної безпеки, а поглиблення співробітництва з ООН справляє істотний позитивний вплив на безпеку України і відповідає її національним інтересам.

До питання правового регулювання миротворчої діяльності в різний час зверталось багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: С. Дронговський, Л. Голопатюк, Дж. Купс, Н. МакКвін, О. Раєвич, В. Ржевська, О. Прилиніна, Н. Самбаніс, Т. Тарді, О. Хохлишева та ін.

Метою статті є виявлення особливостей миротворчої діяльності з підтримання миру і безпеки шляхом огляду

міжнародного права та діючої нормативно-правової бази України та на основі отриманих результатів зробити висновки про основні проблеми та перспективи участі українського контингенту в таких операціях.

Відповідно до Закону України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», міжнародні операції з підтримання миру і безпеки – це міжнародні дії або заходи, спрямовані на виконання миротворчих чи гуманітарних завдань, які здійснюються за рішеннями Ради Безпеки ООН відповідно до Статуту ООН, ОБСЄ, інших міжнародних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки, згідно з положеннями глави VIII Статуту ООН, а так само дії і заходи багатонаціональних сил, багатонаціональних військових формувань високої готовності, які проводяться під загальним контролем Ради Безпеки ООН з метою запобігання виникненню міждержавних або внутрішніх конфліктів; врегулювання або створення умов для врегулювання міждержавних, а також внутрішніх конфліктів за згодою сторін конфлікту або з використанням примусових заходів за рішеннями Ради Безпеки ООН, що може включати, зокрема, спостереження і контроль за дотриманням угод про припинення вогню та інших ворожих дій, роз'єднання сторін, які конфліктують, роззброєння і розформування їх підрозділів, виконання інженерних та інших робіт; боротьби з міжнародним тероризмом і пратством; евакуації населення із зони конфлікту; ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру; подання гуманітарної допомоги

населенню, яке постраждало внаслідок міждержавних або внутрішніх конфліктів; виконання міліцейських (поліцейських) функцій із забезпечення безпеки і додержання прав людини; подання допомоги у подоланні наслідків конфліктів та відновлення миру; усунення загрози миру, порушень миру чи акту агресії [2]. Таке формулювання, що міститься у Законі, відповідає основним положенням тих міжнародних документів, сторонами яких є Україна, зокрема Статуту ООН.

О. Дронговський поділяє міжнародні миротворчі операції за характером, порядком проведення та завданнями, які вирішуються під час їх проведення, на операції: зі встановлення миру, з підтримання миру, з примушення до миру, з розбудови миру, пошуково-рятувальні операції та гуманітарні операції [5].

Здебільшого такі операції мають комплексний характер. До участі у них, окрім військових контингентів, залучаються дипломатичні і політичні органи, різноманітні гуманітарні агентства, а також поліцейські сили.

Метою будь-якої миротворчої операції є не лише припинення бойових дій і розведення ворогуючих сторін, але й здійснення політичних заходів, необхідних для урегулювання конфліктів. Саме завдяки миротворчій діяльності, використовуючи дипломатичні та інші механізми, ООН допомагає та дає змогу розв'язати такі питання, які жодна держава світу самостійно вирішити не спроможна.

Статут ООН проголошує головним напрямком своєї діяльності підтримку міжнародного миру та безпеки, шляхом співробітництва держав-членів. За час сімдесятирічної діяльності ООН визначився певний набір засобів контролю та урегулювання конфліктів між державами та всередині держав. Такими засобами є дипломатія і миротворча діяльність, миротворчі операції, роззброєння, санкції та примушення до миру [1].

Україна, яка входить до першої десятки держав за участю у миротворчих місіях, з липня 1992 р. у статусі незалежної держави почала брати участь у таких під егідою міжнародних організацій, що підтверджує дійсні наміри нашої держави щодо активного включення до колективних заходів збереження миру та стабільності як у Європі, так і в усьому світі. Зокрема, це вбачається і з Преамбули до Закону України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки», де зазначається, що, усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародного миру і безпеки, враховуючи зобов'язання України як держави-члена ООН подавати допомогу ООН в діях, що провадяться відповідно до Статуту ООН, а також зобов'язання як держави-члена Організації з безпеки і співробітництва в Європі (далі – ОБСЄ) конструктивно співробітничати у використанні всього діапазону можливостей ОБСЄ для запобігання конфліктам та для їх розв'язання, дотримуючись основних напрямів державної політики щодо участі України в удосконаленні та розвитку загальноєвропейської та міжнародних систем колективної безпеки, а також у рамках конструктивного партнерства з Організацією Північноатлантичного договору (далі – НАТО) та іншими міжнародними організаціями у сфері безпеки, Україна розглядає участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки як важливу складову своєї зовнішньої політики [1].

Загалом участь України у міжнародних миротворчих операціях здійснюється шляхом надання миротворчого контингенту, миротворчого персоналу, а також матеріально-технічних ресурсів та послуг у розпорядження відповідних органів, які визначаються рішенням про проведення такої операції, яке приймається Президентом України з одночасним поданням до Верховної Ради України законопроекту про схвалення рішення в частині щодо направлення миротворчого військового контингенту. Нормативною підставою участі України в таких операціях є угоди між Україною та ООН або НАТО або країною, до якої

направляється український контингент (Меморандум про взаєморозуміння між Україною та ООН щодо надання ресурсів до складу Місії ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго; Меморандум про взаєморозуміння між Україною та ООН щодо надання ресурсів до складу Місії ООН у Ліберії; Угоди між Україною та НАТО щодо участі українського контингенту у КФОР та фінансових аспектів такої участі; Технічна угода між Міністерством оборони України та Міністерством охорони краю Литовської Республіки щодо направлення миротворчого персоналу України для виконання завдань у складі литовської контингенту, що діє в рамках Міжнародних сил сприяння безпеці в Ісламській Республіці Афганістан із змінами, внесеними відповідно до Угоди (у формі обміну листами) між Міністерством оборони України та Міністерством охорони краю Литовської Республіки про надання тилового забезпечення українському національному персоналу, що діє в рамках Місії НАТО «Рішуча підтримка» в Ісламській Республіці Афганістан; Угода (у формі обміну листами) між Україною та НАТО «Щодо участі України у діяльності місії НАТО в Афганістані «Рішуча підтримка» та відповідних фінансових зобов'язань» тощо) [4].

На нашу думку, варто також зауважити, що основним є те, що країна, воєнний контингент якої бере участь в операціях з підтримання миру, повинна бути абсолютно нейтральною до кожної з ворожих сторін і мати при цьому лише одну мету – врегулювати конфлікт.

Щодо статистичних даних з цього питання, то Міністерство оборони України повідомляє, що з 1992 р. у міжнародних операціях взяли участь 42 тис. миротворців з України у 25-ти миротворчих операціях, 54 особи загинули в місіях [4].

Перше завдання з відновлення миру під егідою ООН українські бійці виконували на території колишньої Югославії у 1992–1995 рр. Відтоді українські військові були залучені до міжнародних операцій з підтримання миру та тимчасового адміністрування в Грузії, Таджикистані, Македонії, Анголі, на півострові Превлака (Хорватія), Східній Славонії, Гватемалі, Косово, Афганістані, Конго, Сьєра-Леоне, Ефіопії та Еритреї, Лівані та Ліберії.

І. Храбан влучно підкреслює, що, зважаючи на таку активну діяльність України в миротворчих місіях, здійснюваних під егідою ООН, не дивує те, що саме Україна була ініціатором створення конвенції щодо захисту миротворчого персоналу ООН, підготовленої до підписання на 49-ій сесії ГА ООН (1994 р.). У грудні 1994 р. Україна одна з перших підписала цей документ, а в липні 1995 р. український парламент його ратифікував [8, с. 312].

На сьогодні 448 військовослужбовців Збройних сил України беруть участь у 9-ти міжнародних операціях із підтримання миру та безпеки в 7 країнах світу та районі Аб'ей під проводом ООН, НАТО та у складі спільних миротворчих сил у Придністровському регіоні Молдови [4].

Миротворча діяльність під егідою ООН – це не тільки почесна для іміджу країни справа, а ще й один з небагатьох порівняно легких і абсолютно чесних способів заробітку для бідних держав. Лише одна українська вертолітна ескадрилья у складі «блакитних шоломів» приносить у рік країні 12 млн. доларів США. Також Україна направляє свою техніку до місць проведення місій ООН із перспективою в подальшому передати її в лізинг і наступний викуп безпосередньо ООН [3].

У межах миротворчих операцій широкого застосування набув термін «мокрої оренди». Це означає, що Україна разом з технікою повинна надіслати супроводжуючий підрозділ забезпечення, який би обслуговував використовувану техніку. Місячна виплата Україні за використання одиниці БТР становить 5851 долар США, а година нальоту МІ-8 компенсується у розмірі 1650 доларів США [6].

Деякі вітчизняні критики участі України в миротворчих операціях вважають, що сьоме місце в рейтингу країн-

миротворців ООН зовсім не відповідає престижу країни. Адже очолюють рейтинг як найактивніші країни-учасниці миротворчих операцій Бангладеш, Пакистан, Нігерія, Індія, Голландія та Уругвай [6]. Також розповсюдженою є думка, що жодна цивілізована країна не може пишатися тим, що її військовослужбовці беруть участь у миротворчих операціях у всьому світі й цим наражають своє життя на небезпеку. Однак на протигвагу цій точці зору можна сказати, що те, що до України звертаються за допомогою, свідчить про її значний авторитет у сучасному світі та про зростання попиту на висококваліфіковану військову силу для участі у миротворчих операціях, адже український

контингент вже неодноразово підтверджував міжнародній спільноті свою здатність брати участь у процесі забезпечення миру на високому рівні [7, с. 104].

Тож, незважаючи на всі переваги та недоліки миротворчої діяльності, для України вона має ключове значення, оскільки вона є дієвим засобом зміцнення як національної, так і міжнародної безпеки через створення сприятливого зовнішньополітичного середовища та зміцнення загальноєвропейської безпеки. Завдяки цій діяльності Україна стверджує себе як повноправний суб'єкт міжнародних відносин, підвищує свій міжнародний авторитет і демонструє миролюбну політику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Статут ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010.
2. Про участь України в міжнародних миротворчих операціях : Закон України від 23 квітня 1999 року № 613-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=613-14>.
3. Гайдук К. Усіх помирить Україна... ціною життя своїх солдат / К. Гайдук // Дзеркало тижня. – 2001. – № 30.
4. Офіційний веб-сайт Міністерства оборони України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/mirotvorchist/uchast-zbrojnih-sil-ukraini-u-mizhnarodnih-operacziyah-z-pidtrimannya-miru-i-bezpeki.html>.
5. Дронговський О. С. Правове регулювання участі Збройних Сил України в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки / О. С. Дронговський // Юридична наука. – 2013. – № 5. – С. 89–98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2013_5_12.
6. Проценко С. «Мокрая аренда» или гуманитарная миссия? / С. Проценко // Аналитическое сетевое издание Центра Исследования Проблем Гражданского Общества. – 2004. – 30 апреля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://politika.org.ua/cgi-bin/b2.pl?sh=pub_singl&num=359.
7. Феденко О. В. Миротворча діяльність України як критерій готовності її Збройних Сил / О. В. Феденко // Військово-науковий вісник Академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного. – 2012. – Вип. 12. – С. 97–107.
8. Храбан І. А. Система європейської безпеки і напрями воєнно-політичної інтеграції України до її структур : Монографія / І. А. Храбан. – К. : Варта, 2005. – 544 с.

УДК 347.4

RES JUDICATA ЯК ЕЛЕМЕНТ СПРАВЕДЛИВОГО СУДОЧИНСТВА

RES JUDICATA AS AN ELEMENT OF FAIR JUSTICE

Гуйван П.Д.,
к.ю.н., заслужений юрист України, професор
Полтавський інститут бізнесу

Стаття присвячена правому дослідженню ефективності судових рішень як елементу продуктивності правової системи. Наголошується, що при здійсненні правозастосування суди мусять дотримуватися засад юридичної визначеності. Проаналізовано зміст визначальної правової гарантії стабільності та незмінності остаточного судового рішення – *res judicata*. Також з'ясовані особливості міжнародного та національного забезпечення дотримання прав людини в частині організації виконання вердиктів судів. Встановлено системний характер порушень цих європейських вимог в Україні.

Ключові слова: незмінність остаточного рішення суду, своєчасне виконання судового рішення.

Статья посвящена правовому исследованию эффективности судебных решений как элемента производительности правовой системы. Отмечается, что при осуществлении правоприменения суды должны соблюдать основы юридической определенности. Проанализировано содержание определяющей правовой гарантии стабильности и неизменности окончательного судебного решения – *res judicata*. Также выяснены особенности международного и национального обеспечения соблюдения прав человека в части организации исполнения вердиктов судов. Установлен системный характер нарушений этих европейских требований в Украине.

Ключевые слова: неизменность окончательного решения суда, своевременное выполнение судебного решения.

The article is devoted to a legal study of the effectiveness of judicial decisions as an element of the productivity of the legal system. It is noted that in the implementation of law enforcement, courts must observe the bases of legal certainty.

The paper considers the requirement of legal certainty of legal proceedings as the need to analyze and evaluate the applicable legal rule for its legitimacy and morality (the requirement of the quality of the law), compliance with the need for a fair judicial decision (its clarity, consistency, correctness) and the stability of the verdict, which in general guarantees stability of the legal status of the individual as a result of proclamation. Three groups of requirements are analyzed that are part of the principle of legal certainty, namely: requirements for the certainty of legislation, requirements for the certainty of powers and requirements for the certainty of judicial decisions certainty of law in the process of its creation and application are deeply interrelated. Thus, gaps in the certainty of legislation can be eliminated as a result of decision-making by executive authorities within their discretionary powers. In turn, the illegal establishment or excess of such powers can be critically assessed by the law enforcement agency. Thus, due to the described interaction, the legal certainty of a specific legal relationship is achieved and the realization of the subjective right of a person is ensured on the basis of both a legal prescription and the foundations of morality and humanism. Norms of law should be qualitative in terms of their consistency, stability, clarity and comprehensibility of content, universality of application and disclosure, and can not be implemented in the opposite direction in time, predictable and the like. This approach follows from the most essential content of law, and, based on the principles of natural law, manifests its importance as a phenomenon external to the activity of law-establishing institutions.

The content of the determining legal guarantee of stability and the invariability of the final judicial decision – *res judicata* – is analyzed. This is manifested, for example, when national legislation does not establish any temporal boundaries for appealing against decisions of courts, in-